

Perusopetuksen päättöarvosanat ja toisen asteen valinta

Sirkku Kupiainen
13.4.2015

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science /
Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/cea/>
Kupiainen 2015

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 1

- Viimeisenä peruskoulukeväänä tehtävä toisen asteen valinta on kiinteässä yhteydessä oppilaan aiempaan koulumenestykseen.
- Vaikka lukiokoulutuksen suosio on hiipunut ainakin tilapäisesti (esim. HS 21.12.2014),
- lukiovalintaa pitkälti ohjaava ja sinne hyväksytyksi tulemistä säättävä päättöarvosanojen keskiarvokynnys määrittää yhä varsin vahvasti sen, hakeeko nuori lukioon vai ammatilliseen koulutukseen.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/cea/>
Kupiainen 2015

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 2

Tutkimusaineisto

- Rekisteriaineisto kattaa 13 5000 metropolialueella ensimmäistä kertaa yhteishakuun keväällä 2014 osallistunutta nuorta.
- MetrOP-tutkimus kattaa metropolialueen 14 kunnan kaikki ylä- ja yhtenäiskoulut, joskin tutkimukseen osallistuneiden osuus vaihteli jonkin verran kunnittain ja kouluittain sekä tutkimuskerroittain (N = noin 10 000 oppilasta).
- Kadosta huolimatta aineisto on kansainväliselläkin mittapuulla arvioituna ainutlaatuinen niin edustavuudessaan kuin vastaajien lukumäärän kuin sisällöllisen kattavuutensa suhteen.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/cea/>
Kupiainen 2015

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 3

Peruskoulun päättötodistuksen arvosanat

Vaikka lukiokoulutuksen suosio on hiipunut ainakin tilapäisesti (esim. HS 21.12.2014), lukiovalintaa ohjaava ja hyväksytyksi tulemistä säättävä keskiarvokynnys määrittää yhä varsin vahvasti sen, hakeeko nuori lukioon vai ammatilliseen koulutukseen.

	Kaikki	Tytöt	Pojat	Ero
Äidinkieli ja kirjallisuus	7,94	8,36	7,53	0,83
Matematiikka	7,73	7,87	7,60	0,27
A1-kieli	8,08	8,22	7,94	0,28
B1-kieli	7,47	7,90	7,05	0,85
Biologia	7,93	8,25	7,60	0,65
Maantieto	7,91	8,18	7,64	0,54
Fysiikka	7,80	7,92	7,68	0,24
Kemia	7,83	8,05	7,60	0,45
Historia	7,91	8,05	7,77	0,28
Yhteiskuntaoppi	7,96	8,22	7,71	0,51
Uskonto / ET	8,15	8,50	7,80	0,70
Terveystieto	8,21	8,58	7,84	0,74
Ka	8,01	8,18	7,65	0,53

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/koulutus>

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 4

- Lukuaineiden arvosanat muodostavat suhteellisen yhtenäisen kokonaisuuden eli oppilas, joka menestyy hyvin yhdessä oppiaineessa, menestyy yleensä hyvin myös muissa oppiaineissa ($\alpha = 0,965$).
- Pojilla A1-kielen arvosana on usein päättötodistuksen korkein (ka 7,94), kun taas tytöillä se jää selvästi joitain muita arvosanoja heikommaksi, vaikka heidän A1-kielen arvosanansa on keskimäärin poikien arvosanoja parempi (ka 8,22).

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/koulutus>

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 5

Taito- ja taideaineet

	Tytöt	Pojat
Kotitalous	8,55	7,76
Kuvataide	8,70	7,78
Käsityö	8,35	7,95
Musiikki	8,64	8,05
Likunta	8,43	8,36

- Taito- ja taideaineiden arvosanoissa ilmenevä sukupuoliero saattaa tuntua vähemmän merkitykselliseltä kuin ero lukuaineissa, mutta sillä on merkitystä haettaessa lukiodien erikoislinjoille tai ammatilliseen koulutukseen.
- Arvosanat ovat vahvassa yhteydessä muuhun koulumenestykseen.
- Vaikka niiden ajatellaan tarjoavan oppilaille lukuaineista poikkeavan tilanteen osoittaa vahvuuksiaan, niissä annetuissa arvosanoissa näkyy samanlainen "koulun tavoitteiden hyväksyminen" kuin lukuaineissa.
- Tähän viittaavat myös taito- ja taideaineiden osin lukuaineita suuremmat erot tyttöjen ja poikien arvosanoissa

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/koulutus>

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 6

- Tyttöjen ja poikien väliset arvosanaerot ovat siis ilmeiset, ja niiden valossa tyttöjen ja poikien epäsuhtainen hakeutuminen ammatilliseen koulutukseen ja lukioon on ymmärrettävää ja jopa väistämätöntä.
- Jos selvästi muita lukioita alemman sisäänpääsykynnyksen (ka 7,23) lukio jätetään huomiotta, alimman lukiokynnyksen (ka 7,78) alle jääneistä 5 995 oppilaasta 61 % oli poikia ja 39 % tyttöjä.
- Koulutuspoliittisesti keskeinen kysymys on, miksi pojat selvästi alisuoriutuvat yläasteen opinnoissaan (ja jo aiemmissa) – varsinaisestihan kyse ei liene eroista oppimisen edellytyksissä.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science/ Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/oea/koulutus> 13.4.2015 7

Toisen asteen valinta

- Toiselle asteelle hakeneista 66 % haki ensimmäisenä valintakohteenaan lukioon ja 34 % ammatilliseen koulutukseen.
- Valtaosa (60 %) käytti hyväkseen mahdollisuutta nimetä viisi hakukohdetta, mutta jotkut hakivat vain yhteen.
- Vain yhteen oppilaitokseen hakeminen oli selvästi yleisempää lukioon kuin ammatilliseen koulutukseen haettaessa, mikä heijastanee lukioon aikovien parempaa mahdollisuutta arvioida etukäteen omia mahdollisuuksiaan tulla hyväksytyksi.
- Kyse on usein hakemisesta kunnan tai taajaman ainoaan lukioon tai hakijan luottamuksesta tulla hyväksytyksi hakemaansa kohteeseen.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science/ Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/oea/koulutus> 13.4.2015 8

- 25 % haki vain ammatilliseen koulutukseen,
- 56 % vain lukioon ja
- 19 % sekä ammatilliseen koulutukseen että lukioon.
- Molempiin koulutuksiin hakeneista 1 239 haki ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen ja hieman useampi (1 329) ensisijaisesti lukioon.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science/ Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/oea/koulutus> 13.4.2015 9

Ammatillinen koulutus

- Ammatilliseen koulutukseen hakeneista 60 % haki yhteen kuudesta suosituimmasta koulutusvalinnasta:
- melko tasaisesti tyttöjen ja poikien suosiossa olevalle liiketalousalalle,
- selvästi tyttövaltaiselle sosiaali- ja terveysalalle,
- poikien lähes dominoimille sähkö- ja automaatioalalle tai autoalalle,
- molempien sukupuolten suosiossa olevalle hotelli-, ravintola- ja catering-alalle tai
- poikien tyttöjä vahvemmin suosimalle tieto- ja viestintä-tekniikan alalle

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational
Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/kuopainen> 2015

www.helsinki.fi/yliopisto

13.4.2015 10

Ensisijainen hakukohde – lukio

- Lukiohakijoista 71 % haki yleislukioon ja 29 % erikoislukioon tai -linjalle.
- Suosituin erikoislinja oli liikunta / urheilu (8 %).
- Korkean kynnyksen lukioissa useimmat erityislinjat houkuttavat huomattavan määrän oppilaita, joiden koulumenestys on ollut heikompi kuin kyseisen lukion yleislinjalle pyrkijöiden.
- Hyväksytytjen kohdalla ero on pienempi tai sitä ei ole lainkaan.
- Keskimäärin heikompien hakijoiden lukioissa erikoislinjojen hakijat ovat sen sijaan urheilulinjaa lukuun ottamatta keskimäärin muita hakijoita paremmin peruskoulussa menestyneitä.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational
Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/kuopainen> 2015

www.helsinki.fi/yliopisto

13.4.2015 11

Valituksi tuleminen

- Nuorten koulutussuunnitelmat ja heidän näkemyksensä omista valituksi tulemisen mahdollisuuksistaan näyttävät olevan varsin realistisia, sillä lähes kolme hakijaa neljästä tuli valituksi ensisijaiseen hakukohteeseensa ja vielä useampi haluamalleen opintoalalle tai -linjalle.
- Ensisijaiseen hakukohteeseen hyväksyminen oli hieman yleisempää ammatilliseen koulutukseen kuin lukioon hakeneilla (77,6 % vs. 71,5 %).
- Ero on kuitenkin pienempi, jos tarkastelu rajataan vain yleislukioihin hakeneisiin (77,6 % vs. 74,0 %), sillä lukio-opintoja havigeivien oppilaiden ensisijainen toive jäi useimmin toteutumatta haettaessa erikoislukioon tai lukion erikoislinjalle (65,3 %).

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational
Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/kuopainen> 2015

www.helsinki.fi/yliopisto

13.4.2015 12

- Ero ammatilliseen koulutukseen ja lukioon hakevien nuorten peruskoulumenestyksessä on ilmeinen (ka 6,90 vs. 8,44).
- Lukion yleis- ja erikoislinjoille hakevien välinen ero on hyvin pieni (ensisijaisilla hakijoilla ka 8,42 vs. 8,49), mutta eri lukioihin hakeneiden ja ammatillisen koulutuksen eri alojen hakijoiden väliset erot ovat varsin huomattavat.
- Myös hyväksytyksi tuleminen todennäköisyys vaihtelee aloittain ja ero hakijoiden ja hyväksytyksi tulneiden peruskoulumenestyksessä on joillain ammatillisilla aloilla samaa luokkaa kuin yleislukioissa ja joillain jopa samaa luokkaa kuin lukioiden IB-linjalla, esimerkiksi liikunnanohjauslinjalla ka 7,15 vs. 7,46 ja laboratorioalalla 7,21 vs. 7,58.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/koulutus>

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 13

Hausa epäonnistuminen

- Hausaan epäonnistuneen 1 095 oppilaan ensimmäinen hakukohde oli hieman useammin lukio kuin ammatillinen oppilaitos (53 % vs. 47 %).
- Hausaan epäonnistuneiden osuus oli kuitenkin suurempi ensimmäisenä hakukohteenaan ammatillisen koulutuksen kuin lukion valinneilla.
- Yli puolet epäonnistuneista hakijoista oli käyttänyt hyväkseen kaikki viisi hakukohdemahdollisuutta.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/koulutus>

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 14

- Osalla hakijoista kyse saattaa olla 'kaikki tai ei mitään' - asenteesta (haetaan vain kohteisiin, joihin todella halutaan riippumatta mahdollisuuksien realistisesta arvioinnista),
- osin hakustrategiasta, jossa ei ole huomattu varmistua onnistuneesta valinnasta ainakin johonkin 'kyllin hyvään' kohteeseen laskemalla omaa odotushorisonttia viidennen hakukohteen kohdalla.
- Helsingissä, jonka oppilaitokset edustavat yli puolta ilman opiskelupaikkaa jääneiden ensisijaisista hakukohteista, moni kokonaan ilman paikkaa jäänyt hakija oli valinnut ensimmäiseksi hakukohteekseen erikoislukion tai -linjan.

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Faculty of Behavioural Science / Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/opa/koulutus>

www.helsinki.fi/yliopisto 13.4.2015 15

 Toisen asteen haku kunnittain	Helsingin kaupunki				
	Ammatil- linen	Lukio	Erikois- linja	Lukio yht.	N
Espoo	23 %	58 %	19 %	77 %	2 368
Helsinki	26 %	47 %	27 %	74 %	2 486
Vantaa	41 %	42 %	17 %	59 %	1 934
Hyvinkää	39 %	46 %	15 %	61 %	366
Järvenpää	39 %	49 %	12 %	61 %	371
Kauniainen	11 %	79 %	10 %	89 %	120
Kerava	36 %	52 %	12 %	64 %	302
Kirkkonummi	30 %	58 %	13 %	71 %	457
Mäntsälä	51 %	41 %	8 %	49 %	251
Nummijärvi	38 %	49 %	13 %	62 %	555
Pornainen	57 %	40 %	3 %	43 %	77
Sipoo	44 %	41 %	15 %	56 %	243
Tuusula	35 %	52 %	14 %	66 %	497
Vihti	45 %	48 %	7 %	55 %	350
Kauniainen	33 %	50 %	18 %	63 %	10 372

Valinnan sukupuolittuneisuus

	Tytöt	Pojat	Yht.	Tytöistä	Pojista
Vain ammatillinen	39 %	61 %	100 %	20 %	31 %
Molemmat	45 %	55 %	100 %	17 %	21 %
Vain lukio	57 %	43 %	100 %	64 %	48 %
Yht.				100 %	100 %

- Vaikka moni nuori hakee sekä ammatilliseen koulutukseen että lukioon, sukupuoliero valinnoissa on selvä.
- Poikien osuus vain ammatilliseen koulutukseen hakeneista on puolta suurempi kuin tyttöjen, kun taas pelkästään lukioon hakee neljännes enemmän tyttöjä kuin poikia.
- Joka kolmas poika mutta vain joka viides tyttö haki vain ammatilliseen koulutukseen.
- Lähes kaksi tyttöä kolmesta haki vain lukioon, pojista alle puolet.

HELSINKI UNIVERSITY OF EDUCATIONAL SCIENCES
 HELSINGFORS UNIVERSITET
 UNIVERSITY OF HELSINKI
Faculty of Educational Sciences
 Centre for Educational Assessment / <http://www.helsinki.fi/kesa/>
 Kuopinen 2015
www.helsinki.fi/kyjojoisto
13.4.2015 17

Valinnan yhteys kotitaustaan

	Valinta / äidin koulutus			Valinta / isän koulutus		
	Ammatillinen	Lukio	Eriytislukio	Ammatillinen	Lukio	Erikoislukio
Vanhemman koulutus						
Peruskoulu tai alempi keskitason tutkinto	51 %	37 %	12 %	50 %	38 %	12 %
Yo-tutkinto tai ylempi keskitason tutkinto	34 %	50 %	16 %	33 %	51 %	16 %
Alempi korkeakoulututkinto	20 %	60 %	21 %	23 %	57 %	21 %
Ylempi korkeakoulututkinto	12 %	61 %	27 %	11 %	63 %	26 %
Ka	30 %	51 %	19 %	29 %	52 %	19 %

